



LOUŇOVICE POD BLANÍKEM, okr. Benešov, Středočeský kraj

Pravěké hradiště a středověký hrad na vrchu Velký Blaník

6.–5. století př. Kr., středověk



Význam: Legendární místo české mytologie; inspirace umělců, zejména z období národního obrození. Na vrcholu kopce stálo menší pravěké hradiště, jehož střední část překryl a zničil středověký hrad.

Historie: Pravěké *hradiště na vrchu Blaník má některé společné rysy s hradišti z mladší a pozdní doby bronzové (→Rejkovice, →Mukov), a to umístění v krajině izolovaně od svého zemědělského zázemí, kamenné *valy kolem nejvyššího bodu kopce, zapojení přírodních skalisek do umělého ohrazení, členění na *akropoli a *předhradí a absenci příkopů. Na druhé straně se od těchto hradišť liší svou malou rozlohou (kolem 2 ha) a zejména stářím – i když původ v pozdní době bronzové není zcela vyloučen, přesvědčivě *datovat lze lokalitu až do pozdní doby halštatské

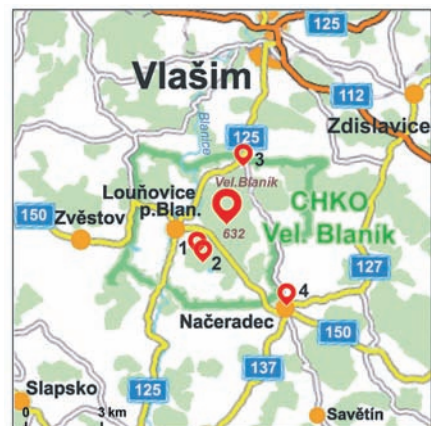
a časné doby laténské (6.–5. století př. Kr.).

Do tohoto období patří jak objekty, které zjistil výzkum v r. 1940, tak nálezy získané *povrchovým sběrem v 70. letech (kamenné mlýny tzv. řeckého typu). Prozkoumanými pravěkými objekty byly mírně zahloubené oválné „chaty“ o delších rozměrech 4 a 8 m. Zda šlo o skutečné domy, jejich části, nebo objekty jiné funkce, není zcela jasné, každopádně v nich nebylo objeveno otopné zařízení, což hypotézu o obytném účelu poněkud oslabuje.

Středověké historické prameny zmiňují na hoře Blaník *hrad, avšak z nich samotných nevyplývá, zda měl stát na vrcholu Velkého Blaníku, nebo na sousedním kopci Malý Blaník. Teprve povrchový *archeologický průzkum T. Durdíka v 90. letech vyloučil jako místo středověkého hradu Malý Blaník, na němž byl pouze neopevně-

↑ Hora Blaník, pohled od jihozápadu. Foto J. Marounek, 2008.

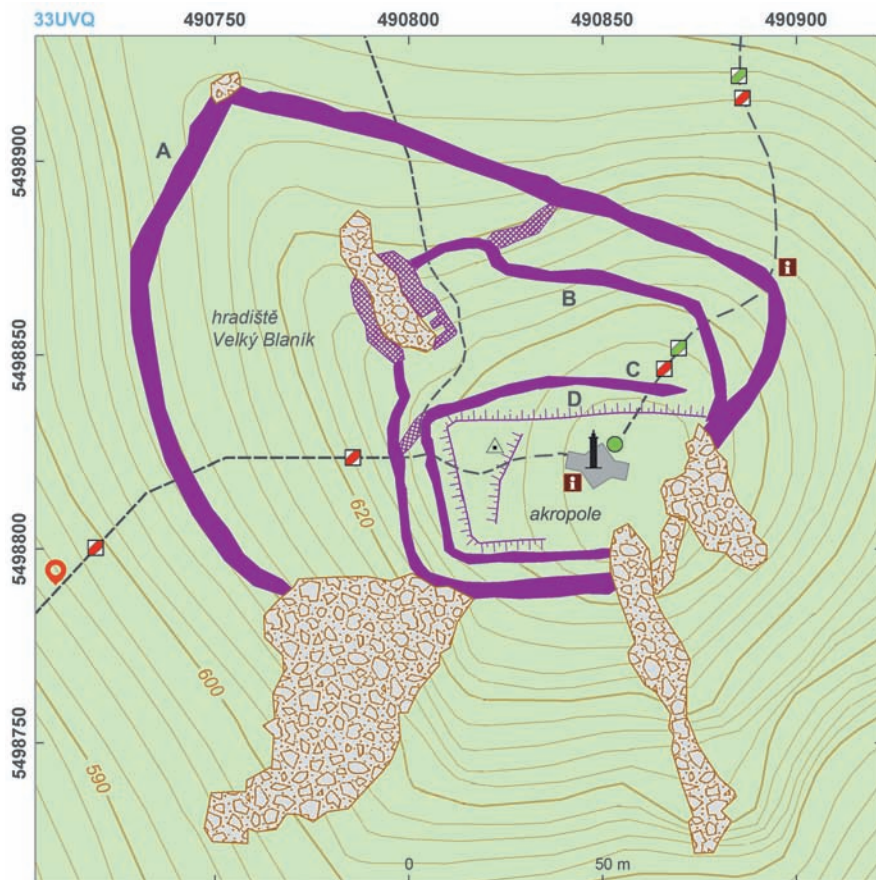
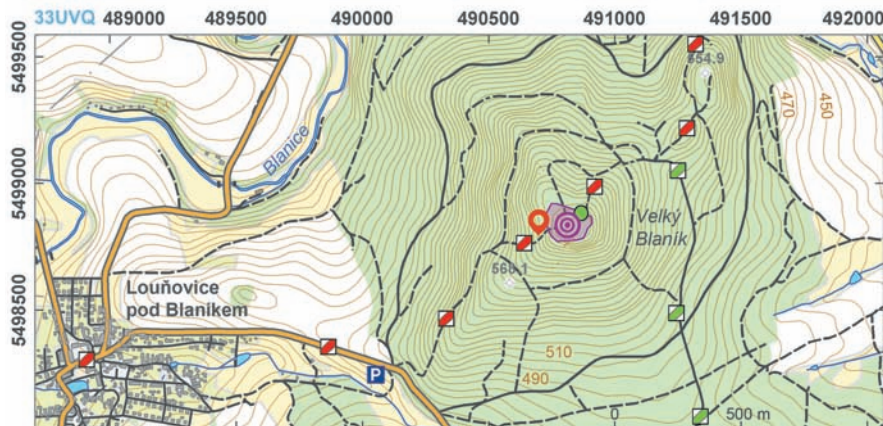
□ Plán lokality podle Šolle 1988; upravil M. Kuna.



ný pozdně středověký dům či lovecký srub. Poblíž později vznikla barokní kaple sv. Máří Magdaleny. Je tedy velmi pravděpodobné, že hrad stál na Velkém Blaníku a lze jej ztotožnit s vnitřním kamenným ohrazením uvnitř původního pravěkého hradiště. Středověké nálezy jsou ostatně z Velkého Blaníku známy i z *archeologických výzkumů.

Jako k mnoha jiným horám se rovněž k Blaníku vázala a váže řada pověstí. Např. v r. 1404 se zde údajně scházeli poutníci ve víře, že jsou v hoře pohřbeni apoštolové Petr a Pavel. Kořeny slavné pověsti o blanických rytířích, kteří v nitru Blaníku čekají, až budou moci vyjet na pomoc české zemi, sahají zřejmě až do 16. století. Populární inspirací umělců se tato báje stala zejména v době národního obrození v 19. století. Kámen z vrchu Blaník byl v r. 1868 zabudován do základů Národního divadla v Praze a na hoře se v tomto období konala i masová politická shromáždění.

Popis: Velký Blaník (632 m n. m.) tvoří výraznou krajinnou dominantu. V jeho vrcholových partiích se objevují četné výchozy ortoruly, vytvářející suťová pole a skalní stěny. Mezi tyto skalní útvary jsou v několika pásech vloženy kamenné valy. Vnější pás valů (**A**) je nejmohtnější a má celkovou délku 545 m. Jeho původní šířka se pohybovala kolem 4–5 m, avšak líce hradby nebyly při archeologickém výzkumu dobře rozlišitelné; někdejší výšku hradby lze odhadovat na 2 m. Před valem nebyl zachycen příkop. Do vnějšího ohrazení byl vestavěn střední pás valů (**B**), a to tak, že v jižní a jihovýchodní části hradiště splývá s valem vnějším, resp. se skalním výchozem. I tato fortifikace může být pravěká.





↑ Vnější kamenný val v severovýchodní části obvodu hradiště. Foto J. Marounek, 2008.

↓ Svatý Václav vyjíždí v čele blanických rytířů z hory, ilustrace Věnceslava Černého ke Starým pověstem českým Aloise Jiráka (1898).



Vnitřní pás valů (**C**) má obdélníkový půdorys a byl stavěn poněkud jinou technikou. Uvnitř tohoto ohrazení se rýsuje příkop (**D**). Je pravděpodobné, že vnitřní val a příkop souvisely se středověkým hradem, který byl zřejmě postaven převážně ze dřeva. Před jeho výstavbou byl terén nejspíše uměle zarovnan (viz poměrně rovnou hranu na vnitřní straně příkopu), což mohlo poškodit starší relikty pravěkého areálu. Kromě toho zničila jádro akropole i stavba rozhledny v r. 1895 (přestavěna v r. 1941). [mk]

Literatura: Šolle 1988; Čtverák a kol. 2003; Waldhauser 2012a.

Navigační bod: N 49°38'29.75", E 14°52'16.78" (vstup od jihozápadu).

Přístup: Z parkoviště na silnici č. 150 z Louňovic do Načeradce po červené turistické značce lesem až na lokalitu na vrchu Velký Blaník.

Rizika: Bez vážných rizik. Povrch kamenných valů i okolních skal může být kluzký.

Okolí: [1] Louňovice pod Blaníkem (BN), ruiny barokní kaple sv. Máří Magdaleny na kopci Malý Blaník: N 49°37'48.08", E 14°51'49.32" (1,4 km).

[2] Louňovice pod Blaníkem (BN), zbytky středověkého objektu na kopci Malý Blaník: N 49°37'39.39", E 14°51'52.90" (1,7 km).

[3] Kondrac (BN), románský kostel sv. Bartoloměje: N 49°40'00.43", E 14°53'03.27" (2,9 km).

[4] Načeradec (BN), románský kostel sv. Petra a Pavla: N 49°36'41.11", E 14°54'25.56" (4,2 km).

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Čísecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.